

САМАПОМАЧЬ САМАРОМАЧЬ

Беларуская
Коопэратыўна-
Таснадарчая
Часопіс

Год II.

Вільня, Сакавік 1933 г.

№ 3(6).

Хай злыдні над намі,
скрыючуць зубамі
Любі сваю ніву, свой
край,
І, колькі ёсць сілы,
да самай маілы
Ары, барануй,
засявай!..
ЯНКА КУПАЛА.

Усе вялікія па-
дзеі народаў і ўсе цы-
вілізацыі былі ство-
раныя дабравольнымі
стараньнямі аб'ядна-
ных людзей... самапо-
маччу

Джордж РЭССЭЛЬ.
(Ірляндзец).

1. Vychodźma z začaravanaha kruhu!	17	6. Прад вясняным выхадам у поле	22
2. Čaho nam treba (vierš)	18	7. Вясной у садку	23
3. Nia možna čakać!	18	8. Раньнія куры	24
4. Для бліжніх (6)	18	9. Раньняя бульба	24
5. Праца ў піаміецкіх спраўніецкіх кооператывах	21	10. Як выбіраць добрае мыла	24
		11. Гаспадарчая хроніка	24

В І Е Љ А Р У С К А Ј А А Б Е Ц Е Д А.

Беларуская абэцэда.

A, a — А, а.	H, h — Г, г.	Ł, ł — Л, л.	S, ś — Ш, ш.
B, b — Б, б.	Ch, ch — Х, х.	M, m — М, м.	T, t — Т, т.
C, c — Ц, ц.	I, i — І, і.	N, n — Н, н.	U, u — У, у.
Ć, ć — ЦЬ, ць.	J, j — Ё, ё.	Ń, ń — НЬ, нь.	Ŭ, ŭ — Ў, ў.
Č, č — Ч, ч.	Ja, ja — Я, я.	O, o — О, о.	V, v — В, в.
D, d, — Д, д.	Je, je — Е, е.	P, p — П, п.	Y, y — Ы, ы.
E, e — Э, э.	Ju, ju — Ю, ю	R, r — Р, р.	Z, z — З, з.
F, f — Ф, ф.	K, k — К, к	S, s — С, с	Ž, ž — Ж, ж.
G, g — Г, г.	L, l — ЛЬ, ль.	Ś, ś — СЬ, сь.	Ż, ż — ЗЬ, зь.

Чытайце!

Пашырайце!

Выпісвайце!

„САМАПОМАЧ“

Беларуская коопэратыўна-гаспадарчая часопісь.

Выходзіць раз у месяц.

Падпісная плата з перасылкай выносіць:

На год	3.— зл.
На паўгода	1.75 „
На 3 месяцы	1. „
Заграницу — ўдвая даражэй.	

Чынным беларускім культурна-просветным арганізацыям, пры выпісванні на імя адрасу — на палавіну таней.

Цана асобнага нумару 40 грашоў.

Цана абвестак паводле ўмовы.

Грошы на «Самапомач» пасылаць на чэкавае конто інж. Клімовіча у П.К.О.
(Konto czekowe P.K.O.) Nr. 180 485.

Пісьмы і ўсякую карэспандэнцыю перасылаць на адрэс:

Redakcyja „Samapomač“, Vilnia, Połackaja vul. 4—10
(Wilno, Połocka 4—10).

Рэдакцыя адчынена ў аўторкі і пятніцы ад 9-ай да 11-ай гадз. дня.

U V A H A: Pry niedaručeńni vypisanej hazety z pošty treba zaraz-ža žadać vyjaśnieńnia na tej-ža pošcie. I tolki ў razie, kali-b heta nie pamahło, treba zaraz-ža ab usioj spraviu napisać u administracyju „Samapomaču“. Padać pry hetym treba: kali (dakładna padać datu), čamu na jakoj pošcie i jakoha numaru časopisi nia možna było atrymać. Biaz hetycch danycch zamienny numar „Samapomaču“ vysylacca **nia budzie**.

Administracyja „Samapomaču“.

Самаромач

BIELARUSKAJA
KOOPERATYŪNA - HASPADARČAJA
ČASOPIS.

Adres:

VILNIA (Wilno), Poľackaja vul. 4—10.

Самаромач

Hod II.

Vilnia, Sakavik 1933 h.

Nr 4 (6).

VYCHODŽMA Z ZAČARAVANAHA KRUHU!

Haspadarčaje žyćcio maje toje miž inšym padabienstva da žyćcia biolohičnaha (žvيارyna raścinnaha), što pływie roŭna, biez chvalavańniaŭ, tady tolki, kali jaho nia točyć rabak chvaroby. Bolšašć zabureńniaŭ u arhanizmie biolohičnym prajaŭlajecca skakańniem haračka, zabureńni-ž u žyćci haspadarčym prajaŭlajucca ŭ skakańni cenaŭ. I haračka i ceny žjaŭlajucca najčuliejšymi pakazčykami zdaroŭja ci chvaroby svaich arhanizmaŭ. — Nie ŭvachodziačy tut u istotu chvalavańniaŭ arhanizmu biolohičnaha (haračka), na chvilinku choć-by varta pryhledzicca da chvalavańniaŭ žyćcia haspadarčaha (ceny), kab paŭziracca, hdzie znachodziacca pryčyny hetaha chvalavańnia, ci samo jano dla arhanizmu haspadarčaha jość karysnym, ci nia možna jaho niejak abmiežyć i jakimi šlachami treba da hetaha jšci? — Razvažajmo pa paradku.

Kali tolki končyľasia sušvietnaja vajna, i na ŭsiakija produkty ci to fabryčnaj, ci ziemlarobskaj vytvorčašci byŭ hoľad, — usio aplačvalasia vyrablać, bo byŭ zbyt. Ŭdaskanaleny sposab vytvorčašci (mašyny) adnak chutka pačaŭ pierasyčać rynki „da adkazu“. Ŭ sielska-haspadarčaj vytvorčašci pieršaj achviaraj byŭ zbožža, cana na jakoje pačała raptoŭna padać. Kinulisia tady ludzi da žyvioľahadoŭli — na miasa, na maľako. Ale i tut chutka nastupiła pierasyčanašć, a ŭšľed za hetym i spadak cenaŭ. Dumalasia nie adnamu, što spadak cenaŭ jość vynikam nadpradukcyi i dziela taho jak u zbažžovaj, tak i ŭ žyvioľahadaŭlanaj produkcyi niepasrednym našľedkam pierasyčanašci rynku byŭ ahraničeńnie samoj produkcyi.

Bližešaje adnak zacikaŭleńnie hetajspravaj pakazała, što vina tut nie ŭ nadpradukcyi — naš kraj u sielska-haspadarskim kirunku asabliva dahetul nia byŭ tryvała navat samavystarčaľnym, — a ŭ niesarhanizavańni dzikoha da apošnich dzion rynku. Najlepšym prykľadam hetaha jość los tydni dva tamu aży viŭšahasia rynku na miasnych šviniej. Ceny skočyli značna ŭvierch. Sialanie i pierakupščyki rynulisia na rynek, chto z čym moh: rynek zapľaviŭsia i ceny ŭžnoŭ apali. — Hetak dziejeľasia i dziejecca niaŭpynna dahetul i hetak budzie ŭkruh dziejecca da taje pary, pokul na rynku niama staľaj arhanizavanaj suviazi pamiz vytvorcam i spažyčcom, a jość tolki suťčnašć dzikaja, ad vypadku da vypadku.

Jak inakš pradstaŭľalasia-b usia heta sprava, kali-b na rynku byŭ adzin tolki kupiec i adzin pradaviec?! Tady ceny vytvaralisia-b u zaležnašci nie ad vypadkovaha zvozu ci zhonu praduktaŭ-tavaru na rynek, ale ad sapraŭdnaj vartašci hetych praduktaŭ i ad arhanizacyjnaj zdyscyplinavanašci samych vytvorcaŭ. Dokazam hetaha jość rascenka praduktaŭ vytvorčašci fabryčnaj.

Ale ci heta mahčyma ŭ haspadarcy ziemlarobskaj, dzie vytvorcy hetak raściarušany i hdzie ich nie dziesiatki, ale tysiačy i miljony? Ci mahčyma hetak zrabieć, kab z adnej starany vytvorca viedaŭ, kolki i jakich tavařaŭ jon moža pradać, kab nia tracicca na vyrab tavařaŭ lišnich, na katoryja nia možna budzie znajšci kupca, a z druhoha boku, kab i spažyviec mieŭ peŭnašć, što dostanie ŭčas i dobry tavar i nikoli pry hetym nia budzie ašukanym? Ci ŭsio heta mahčyma?

My siahońnia ŭ tym ščašlyvim paľazeńni, što nie patrabujučy ŭžo bić haľavoľ ab šcianu, možam šmieľa i prosta skazać, što hetki ľad mahčymy i jaho kulturnyja narody ŭ siabie ŭžo zaviali. Najbolšyja badaľ postupy ŭ hetym kirunku zrabili finny i ŭsie skandynaŭcy. Za imi jduć usie inšyja kulturnyja narody i tuduju daroha i dla nas-bieľarusaŭ.

Padsumoŭvujučy ŭsio heta možam i musim adkazać na pastaŭlenyja sabie napiera dzie pytańni, što:

1. pryčyna haspadarčaha chvalavańnia lažyć nia hetulki ŭ nadpradukcyi, kolki ŭ „dziakašci“ rynku, dzie nihto nia viedaje, čaho i kolki moža pradać, a tymsamym i vyrablać i što kupieć;

2. hetkaje chvalavańnie dla haspadarčaha žyćcia wielmi škodnaje i

3. jaho treba abmiežavać pry pomačy arhanizavanaj jak produkcyi (vyrabu), tak i spažyćcia. — I adno i drugoje, za prykľadam kulturnych narodaŭ, možna i treba rabić pry pomačy kooperatyŭnych arhanizacyjaŭ. Tady tolki na rynku budzie adzin pradaviec (praducenť) i adzin kupiec (spažyviec), tady nia budzie dzikoha i chvarablivaha skakańnia cenaŭ, tady ŭ kramach nia stanie ździrstva, a nia raz i zvyčajnaha ašukanstva, i tady tolki vytvorčašć budzie mieć zapeŭnieny zbyt. A ŭsiaho hetaha jakraz i treba siahońnia našamu bieľaruskamu jak spažyčcu, tak i praducenťu.

Dyk niezačym ŭzľatać pad abľoki, pakul na ziamli poŭna hetulki i hetak vařnaj, choć drobnaj i ciažkaj, ale kaniešnaj pracy!

ČAHO NAM TREBA.

Vierš Janki Kupały
(Našladavańnie).

Treba nam, treba pierš-najpierš chleba,
Chleba kab stała na celeńki hod,
Droŭcaŭ palena, konikam siena,
Kapiejku jakuju sabie na zvarot.
Treba nam, treba, jak łaski z nieba,
Lepšy, daŭžejšy ziamielki šnurok,
Sytaj skacinki, novaj chacinki,
Kab krasavaŭsia pry chatcy sadok,
Na śviata — skvarku, časam i čarku,
Bułki i syra haściej častavać,
Cely adzietak, knižak dla dzietak;
Treba nam školy pa wioskach staŭlać,
Roŭnaj darohi, boťaŭ na nohi,
Multanu žoncy na lepšy kaptan;
Žyć śmieła ũ chatcy, i nie bajacca,
Kab nie haniali u vołaśc, u stan,
Dochtara treba, špital nam treba,
Darma lačylisia-b dzie biedaki,
Z torbaj-ž na staraśc kab nie ciahacca,
Treba ustroić prytułak taki.
Oj mnoha, mnoha dla wioski ubohaj
Treba ũčynici, kab dobra żyła, —
Nia płakać tolki, nia ranić bolki,
Bolki, jakija niadola dała.
Pry łascy Božaj usio my zmožam,
Hora zatopčam silnaj nahoj,
Zmožam niadolu, zmožam niavolu,
Śvietač zapalim ščaścia svajhol

Volnaja Trybuna.

Nia možna čakać!

Žmiaščajem dalšyja dumki ũ spraviu zakranutaj u apošnim numary „Samapomačy“. Dumki hetyja, u asnovie svajoj, zhadžajucca z papiazednimi, za vyniatkam čarho-vašci ũ planie pracy, wykazanym u apošnim abzacy: „kožny kryčyć, što jamu balić“. Dalšyja hałasy ũ hetaj-ža spraviu vielmi pažadanyja — pišeciel!

Musim pry hetym adciemić, što „Hrupa Navahradčan“ nie ahraničyłasja samymi tolki słavami, ale adnačasna prysłała ũ red. „Samapomačy“ na „Koojeratyŭny Fond“ pieršuju składku ũ sumie 50 zł. Kvitujem hety krok z pryznańniem i spadziejemsia, što znojdzie jon hodnych siabie pašladoŭnikaŭ.
Red.

Nia možna čakać! Nia možna čakać, nia možna siadzieć skłaŭšy ruki, kali kryzys što dalej to bolš šaleje, kali staryja formy haspandarčaha žyćcia vačavidki wykazvajuc svajo bankructva, kali prabiła ũžo dvanaccataja hadzina. Z slušnašciu dumak, vyniesienych u artykule „Naša zadača“ na Volnuju Trybunu „Samapomačy“ (Nr. 2(5), luty 1933 roku) całkom treba pahadzicca. Usialakija oryjentacyi, małyja i bolšyja i zusim maleńkija, daviali bieła-

žiašniejuć nočy, vysachnuć vočy,
Žlityja horkaj biadnoty ślažmi;
Goład zahinie, biadu pakinie!
Dolu mieć budziem, — ejl budziem ludźmil

Я. Косаўскі.

Для бліжніх.

Драма ў 4-ох дзеях.
(З украінскай на беларускую мову
тлумачыла Г. Ш.)

ДЗЕЯ IV.

(Садок. З боку хата. Пад хатай лаўка. На
лаўцы сядзіць Марыся).

ЗЬЯВА 1.

Марыся (настарэла; сумна): Ой, Божа, Божа! Гэткі прыгожы дзянёк, гэтак прыгожа сонейка сьвеціць, так весела на сьвеце, а маё беднае дзіцё вун там (паказвае галавою на хату) мучыцца. Сыночак мой, сыночак!... І што ты каму зрабіў, што цябе так людзі спаняверылі. Ты толькі ім добра хацеў, а яны цябе пазбавілі здароўя. Ох, калі-б я знала, ад чаго ты палепшаеш, на край-бы сьвету пайшла, душу сваю аддала-б... Але, дзе ўжо тых шукаць лекаў! Дохтар сказаў: «тут — кажа — хіба яго моладасьць паможа, бо лекаў на гэта няма». О, гора-ж маё! Завяў мой хлапец, як на марозе кветка. Дзе-ж у яго ўзяць гэты сілы, каб перамагчы цяжкое недамаганьне?!

ЗЬЯВА 2.

Рыгор (уважодзе, гавора паціху): Сьпіць? Марыся (патакуе): Сьпіць. Як заснуў яшчэ з вечара, то дагэтуль не прачнуўся. Ужо цэлы тыдзень вась так: усё сьпіць і сьпіць. Я ўжо баюся, можа гэта й дрэнна... Ану-ж так калісь засьне...

Рыгор: Ня думаю, цётка. Мне здаецца, што гэты сон яму варочае сілы. Яшчэ калі-б пачуў смак у ядзе.

Марыся (магнула рукою): Дзе там. А вась стаіць расол з кураціны — ані пакаштаваў. Учора толькі трохі выпіў гарбаты і ўсяго.

Рыгор: А калі б, цётка, яго на двор вынесці. Вось як калісь мы тут зрабілі.

Марыся: Калі-ж пасья надта быў аслаблены. „Мама — кажа — мне нешта галава круціцца, як п'янаму“. І гарачку дастаў большую. А брэдзіў-жа ў гарачцы, што аж было страшна. Усё толькі Насьця, ты ды коопэратыва. „Сынку — кажу яму — ня бойся, усё будзе добра“. А ён усёроўна: „Я нявінен, дальбог нявінен. Я няўкраў. Настачка, ты мне ня верыш? І ты, Рыгорка, таксама?! Ой, Божа, Божа...“ Я яго ўспакайваю, а ён увесь час толькі аб гэтым.

Рыгор (сумна): Уелася яму крыўда ў душу і не дае супакою. Вы яго, цётка, пры-

ruskaje hramadzianstva da poŭnaje dezoryjentacyi. Narod zhubiŭ vieru ŭ svaje siły, nia vieryć ni samomu sabie, ni druhim. Tvorčyja siły narodu lažać i dremluč adloham. Biazradnyja staim my pierad kryzysam, raŭnadušna pazirajučy, jak hinuč najbojš zdarovyja sialanskija haspadarki, jak pražyvajecca apošni ka pitaŭ, jak šyjem sami sabie i svaim dzieciam žabračuju torbu.

Hdzie ž vychad? My taksama pierakany, što vychad z henaha pałažeŭnia, adziny i niaŭchilny, znachodzicca ŭ kooperatyŭnym ładzie haspadarčaha žyćcia. Tamu my horača vitajem dumku ab nieabchodnaści jak najchutčejšaha zapačatkavaŭnia planovaje, scentralizavanaje kooperatyŭnaje akcyi. Pačač hetuju akcyju, viedama, budzie nialohka ciapier: kryzys, biezhrašoŭje. Ale historyja vučyć, što takija momanty, jaki ŭ sučasnaści pieražyvajem, žjaŭlajucca adnačasna najadpaviadniejšymi. Biada ūsich biaz vyniatku cišnie, usie šukajuć sposabu žyć, usie najbojš zdolny da arhanizacyi.

Papiarednija, raspilyeniya, časta-husta niaŭdaŭja sproby zakłađaŭnia kooperatyvaŭ nie pavinny nas spyniać. Zakładanyja ūrzdžob, stychijna, biez nieabchodnych pajeŭnych kapitaŭ, biaz ideovaha paviazawaŭnia i biez patrebnae viery, da taho — u epochu šalonaha spadku marki, — kooperatyvy henya jak chutka paŭstavali, tak borzda i łopalisia, pakidajučy ŭ narodzie ab sabie niadobruju pamiać i niaprychilnaść da ūsialakaje kooperacyi.

Ŭ astatnija časy „kazionnaja“ kultura vytvorčaŭje kooperacyi (maŭčarniaŭ) jašče bojš

adbiŭa achvotu da ūsiakaje kooperatyŭnaje dziejnaści.

Ci-ž padkapaŭa henaja niaŭdaŭja praktyka značeŭnie kooperacyi i jaje rolu? Zusim nie! Praktyka henaja dakazaŭa tolki, što sprava pačynaŭasia rabicca nie z taho kanca. Ŭ našych umovach moža raźvivacca jana tolki pry varunku planovaha, umieckaha i centralnaha kiraviectva. Tamu dumku aŭtora artykuŭa „Naša zadača“ ab stvareŭni kapitaŭa i abniaćci kiraŭnictva ŭ vadnym vorhanie, naležyć pryŭniać biaz usiakich zaščiarohaŭ.

Pry ździejśnivaŭni planu ŭ pieršuju čarhu treba raźvić enerhičnuju akcyju źbiraŭnia kooperatyŭnaha kapitaŭa. Heta jość najhaŭaŭniejšaja zadača, jakaja staić pierad nami. Nia lohka jana, ale i nie nievykanalnaja. Ŭ našych varunkach adzinaja daroha dla stvareŭnia kooperatyŭnaha kapitaŭa — heta masavaje pamiaščeŭnie svaich maleŭnikh i najmienišych choć-by aščadnaščiaŭ u adnym supolnym kooperatyŭnym fondzie, jakomu lepiej dać nazoŭ „kooperatyŭnaha abarotnaha kapitaŭa“. Nazoŭ „žalezny kooperatyŭny kapitaŭ“ navodzić na dumku, što kapitaŭ hety nia moža być skiravany na zakłađaŭnie novych kooperatyvaŭ ci na padtrymaŭnie žyćciazdoŭnych isnujučych, da tej pary, pakul nia budzie sabrany peŭny, napierad akrešleny lik hrašej (10 mil. zł., pavodle prajektu aŭtora „Našaje Zadačy“).

Voš-ža, čakaŭnie henaha času nie adpaviadaŭa-b našamu imknieŭniu baračby z kryzysam siaŭnia, zaraz, zaciahnuŭa-b spravu na doŭhi čas i ūrešcie źnieachvocila-b ludziej, nia

водзьце да памяці, а то без патрэбы мучыцца, бедны.

Марыся: Ужо ад трох дзён ня брэдзе. Толькі што вельмі сонны, а як прахнецца, дык зараз-жа пытаецца пра вас. „Дзе Насьця? Чаму ня прыйдзе? А Рыгорка? Паклічце, мама, Рыгорку!“

Рыгор: Усё ж кліча? Дык тады зараз і пасылайце па мяне.

Марыся: Ды я й пасылаю, толькі не заўсёды ты бываеш дома. А знаеш, ён ня толькі хлапоціцца аб вас, але й аб сваім ворагу. Можна — кажа — ён паправіцца па кары.

Рыгор: Ды ён усіх любіў, толькі яму зрабілі крыўду. Ужо ня дзіўлюся гэным цёмным сілам, каторым ён стаяў на перашкодзе, але некаторыя прыцелі й тыя былі адварнуўшыся ад яго. Цяпер каюцца, але што з таго.

Марыся: О, ніколі не забудуся, як тады раницай амаль ня ўся вёска сабралася пад коопэратыву: „Аляксея злодзей, Аляксея нас падмануў!“ Лепш-бы я хацела, каб пада мною зямля расступілася, як слухаць такую зьняваю свайго дзіцяці. А ён?! Стаяў белы, як крэйда, вочы загарэліся і толькі тросься, быццам у трасцы.

Рыгор. Мы з Насьцяй заўсёды верылі

ў яго нявіннасьць. А той Ілько, што тады вартаваў, такі выказаў. Сумленьне яго кранула.

Марыся: Ах, як я тады цешылася, як мой Янка прыбег ды крыкнуў: „Мама! — кажа, Аляксея прыехаў!“ Я выбегла — гляджу, а яго зносяць з возу. Такі бедны, такі скрыўджаны... (Плача).

ЗЬЯВА 3.

Насьця (ўважодзе): І ты тут, Рыгорка?! Сьпіць?

Марыся: Сьпіць.

Насьця (хоць ўвайсьці ў хату): Пайду пагляджу, як яму.

Рыгор: Настачка, ня йдзі. Яшчэ пабудзіш. Няхай сьпіць.

Насьця (становіцца каля сцяны, плача і выцірае вустачкай вочы).

Марыся: Ня плач, Настачка. Ужо досьць ты наплакалася, бедная.

Насьця: Ох, як мне, цётка, ня плакаць. Прыйду — пагляджу на яго: ніякай паправы.

Рыгор: А я кажу, што ёсьць паправа, Вы, жанчыны, заўсёды горшае бачыце. Па-бачыце, што Аляксея паправіцца і яшчэ так на яго вясельлі (моргае да Насьці) патанцуем, што аж зямля будзе стагнаць.

прынвядзіць да ніякага результату. Сабранага suma i 10 i нават 5 трысячаў злотых павінна быць ужыта прынамсі на падтрыманне жыццяздольнага, асабліва створчага кооператыву, пры адначасным няспрыяніні нахраматзення новых капіталаў.

Ашчаднасці павінны быць, зусім слухна, складаны на доўгі термін (10—12 гадоў) і павінны быць бясспрачэнтавымі. Памагаючы ў біздзіе сусіду сусіду, мы не біаром аніякачых працэнтаў. Біада нашага ахульнага, а ідэя кооператыву іосць памагаць усім нам, і таму нія будзіе жадае няссправядлівасці, калі нія будзіем ханіаца за асастымі зыскамі. У старажытнасці і ў сярэднявеччы не банкір, прымаючы грошы на скоў, плаціў укладчыку працэнта, а сам укладчык плаціў банкіру за перахаванне хетых грошай. Толькі капіталізм, з яго істотнага і неаддзіельнага падставяга — шырокім развіцціом крэдыту, — увіоў прыбыл на заащадзаны капітал. Кооператыва іосць поўным процістаўленнем капіталізму і не павінна ісці па яго сладах.

Але ворхан, які кіраванне абаротным кооператывным капіталам, мусіць браць працэнта, махчыма найменшыга ад кооператываў, на расходы, звязаныя з кіраваннем, і для забіащаджання ашчаднасціаў. Прыбыл хетая паішла-б на сапраўдны „жалежны капітал“, які ў канцы терміна ашчаднасці раўняўся б пазычанай у абаротны капітал суміе. Хеткім чынам абаротны капітал ступаніога звольніўся б ад сваіх забавіазаўняў да ўкладчыкаў, зрабіўша-б ўласным абаротным капіталам коопе-

ратыву і забіащаджываў-бы сталясь кооператывнага дзіеннасці. Для кіравання капіталамі хенымі павінны быць апрачаваны рехуламін.

Справу збірання абаротнага кооператывнага капіталу на пачаток треба скончэнтравачь кала редакцыі „Самопомачы“, як ідэолагі плацоўкі, ахорніенага духам кооператывным. Для шырэішага храматзкэе падставы можа редакцыі даць права кооптатыву адпавіднага настрояных і падхатаваных для хетая працы людзей, але нія ў вельмі вялікім ліку (5—7 чалав.).

Ніеадкладна треба распачаць шыроку ахцыю ўсвідамлення мас. Треба паміагаць, што хрошы збіаром толькі тая, калі даць хоць маля, але кожны. У хвіліну крызысу ўсіе сілы народныя павінны быць скіраваны на хаспадарчы, у нас—кооператывны фронт. Усіе культурна-асвіетныя плацоўкі, преса, паасобныя адзікі мусіаць зразуміаць, што хета справа найпільнейшага і найважнейшага. І адразу ж треба прыступіаць да складання ашчаднасціаў. — Справа падхатоўкі адпавіднага кооператывнага персоналу — вельмі важная, ніяма сумніву! — зробіаца хутчэй і лахчэй, як будуць хрошы на практычэнай дзіеннасці кооператывнага плану.

Нарэшчэ, па міеры складання абаротнага кооператывнага капіталу, у першыя чаргу треба зівярнуаць увагу на падтрыманне існуючэа і стварэнне новага створчага кооператыву. Спажывчэкага кооператыва прыдзіе сама сабою і лахчэй паіла саханізавання кооператыву створчага.

Нія можа чакааць! Да працы!

Група Наваградчан.

Насъця (жива): Рыгорка, ты верыш у гэта?... Ці можа толькі пацешыць хочаш?!

Рыгор: Веру, дальбог, веру! Думаеш, Насъця, што толькі цябе і цётку хачу пацешыць?! А я то што? Хіба-ж ня былі мы найшчырэйшымі прыцелямі, шчырымі братамі. З маладых гадоў усё разам і разам. Кожны дзень, кожную гадзіну мае думкі каля яго.

ЗЪЯВА 4.

(За сцэнай гоман. Уваходзяць сялянне тры, ці чатыры Між імі Радзюк).

Радзюк (падходзе першы): Як маецца?

Марыся: Дзякую, нічога, як вы?

Радзюк (паказывае на рэшту сялян): Прышлі да вашага Аляксея.

Марыся (звдзіўіўшыся): Да Аляксея?! Чаго?...

І Селянін (нясьмела): Мы прышлі (мнецца), мы хацелі-б перагаварыць (заіагацца), як-бы тут сказаць...

Радзюк (перабіае): Ды што тут шмат гаварыць; прышлі перапрасіць яго ад імя кооператыву.

І Селянін: А-га, а-га...

І Селянін: Ды нібы гэтак.

Марыся (усцешыўшыся): Настачка, Рыгорка — чуеце?! Вось будзе радасьць для Аляксея, як прахнецца. (Да сялян): Ён яшчэ

сьпіць, а я... (да Рыгора): Можна-б пабудзіць?!

Рыгор: Не, цётка. Ня трэба. Няхай сьпіць. Гэта можна зрабіць другім разам.

Радзюк: І я думаю. Няхай сьпіць. Яму сон больш патрэбны, як мы. Але вы, Марыся, перадайце яму нашы словы.

Марыся: Перадам, перадам, як толькі прахнецца.

Аляксей (з сяней прывітаным голасам): Ня трэба перадаваць, бо я ўсе чуў.

Марыся, Насъця і Рыгор (нідаюцца ў селі): Аляксей!

Аляксей (вьяўляецца ў дзвярэх хітмя, падтрымлівае маткай і Іыграм. Насъця з заду, усміхнуўшыся): Дзякую вам.. грамадзяне... Дзякую... за ваша да мяне спачуваньне. (да маткі): Вось тут, мама, я сабе сяду... на лаўку.

Марыся: Ой, сыночак, чаго-ж ты ўстаў, ды яшчэ сам. Ты-ж такі яшчэ слабы...

Аляксей (з трудам гавора): Хочацца, мама, на сьвет, між людзей... Гэткі прыгожы дзень... чую галасы... а тут душна ў хаце... (да сялян): І добра, што ўстаў. Вашыя словы найлепшае для мяне лякарства. Я чую, як мне вась тут (паказвае на грудзі) лягчэе, як выпагаджваецца маё неба...

І Селянін (стары, з сівымі вусамі): Аляксей, сыноч! Мы прышлі да цябе, каб

Праца ў ніаміецкіх спаž. кооператывах. (4)

Ашчаднасьціовы рух. Што найбольш цікавае і характэрнае для ніаміецкай спаżyвчэкай кооперачыі — дык гэта спосаб збіраўня і выкарыстоўваньня ашчаднасьціаў.

Ахрамаднае развіцьцё гэтага руху можна вытлумачыць высокай сьвіадомасьціу сяброў ніаміецкіх кооператываў, каторыя нават самыя дробныя ашчаднасьці нясуч у кооператыву капу. У выніку гэтага збіраўца вialікія капіталы. Гэтак напр. на 1 студзеня 1928 г. агульнага сума ашчаднасьціовых укладаў у спаżyвчэкіх кооператывах Гамбурскага рајону асіагнула 207 мільянаў марак, пярэвысіўшы суму паявога капіталу ў 5 разоў. У 1927 г. сіарэдні гадавы набор пажычыкаў састаўлаў 335 марак, а ашчаднасьціовых укладаў на кожнага пажычыка налічвалася 70,8 марак.

Ваўдаўняне буйнымі ўкладнымі капіталамі пазвалае ніаміецкай спаżyвчэкай кооперачыі рабіць закупы тавараў на хатоўку і гэтым самым унезалежніцца ад прыватных крэдытаў. Для нас цікавым будзіе, пэўніеж, зазнамлеўняне з спосабамі, якімі ніаміецкім кооператарам удаўлося шкіраваць у кооператыву касы дробныя ашчаднасьці.

Ува многіх кооператывах, акрамя звычайнага прыјому ашчаднасьціаў у крамах, практыкуеца збор ашчаднасьціовых укладаў па чатах. Рабіць гэта кооператыву актыў,

сіабры каторага абходзіць усіх пажычыкаў паўла атрымаўня імі заробнага пята. У іншых рајонах з добрым вынікам стасуеца спецыяльна ашчаднасьціовыя кніжкі. Акрамя таго ўсіе пажычыкі кооператыву атрымаўняюць залежныя „капілкі“ (skarbonki), клуč ад каторых астajeца ў загадыка крэмы. Кожны лішні грош кідаеца ў гету „капілку“, а потым яна заносіцца ў кооператыву, дзе яе адчыняюць, пяралічваюць грошы і запісваюць іх на рахунак укладчыка.

Гэтакі спосаб завіеца „чатняю ашчаднасьціову капаю“ і жаўлаеца агульна-распаўсюджаным, асабліва сіерод жанчын і дзіацей.

Між іншым па гэтай сістэме паčалі збіраць уклады і некаторыя ўкраінскія кооператывы ў Польшчы, пярэнаіўшы гэты карысны спосаб ад ніемцаў. Савіецкія кооператывы тасма звіарнулі на яго ўвагу, але сумніўна, каб јон спаткаў там шырокае распаўсюджаньне дзіла адсутнасьці кооператывага сьвіедамасьці ў савіецкага храмдзьянства. —

Сабраная гэткім спосабам сума ўкладчык можа распарадзцца як јон зачоца. Аднак, як агульнае правіла, яна пярэходзіць у касу кооператыву, як тэрміновы ўклад.

Акрамя „капілак“, у Ніаміецчынне распаўсюджаны жаšче асобныя маркі, г. зв. *штоленмаркі*, каторыя прадаўца кооператывамі. Ніаміецкага хаспадыня ў боўлашці выпадкаў не біае дробную рэшту пры закупіе, але купілае „штоленмарку“. На сьвіата Каладаў, ці іншае, у яе з „штоленмарак“ збіраеца пэўная сума, каторага і расходуеца спецыя-

ты дараваў нам крыўду, якую мы табе зрабілі. Так нека сталася... Мы ня ведалі... Думалі, што гэта цябе чорт скусіў...

Аляксей (*горка ўсьміхнуўшыся*): Чорт скусіў!... Хіба-ж я на такога выглядаю?!

І Селянін: Ня дзівіся, Аляксей. Калі-б ты яшчэ тады з суду да хаты вярнуўся, то можа-б мы іначай пра цябе думалі. А то ты некуды пайшоў і ўсякі казаў: «Калі-б ён ня быў вінаваты, то не ўцякаў-бы з вёскі!» Але пасья, калі вайшла праўда наверх, зразумелі, што цябе цяжка скрыўдзілі, пазналі, якая сьвятая для цябе справа — кооператыва. І нам сорамна, што мы не паверылі Рыгору і Насьці. (*Хвіліна маўчлівья*).

І Селянін: Я дык адразу хацеў ісьці да цябе, як толькі ты прыхаў. Бачыш, я шмат старэйшы за цябе, а хацеў пахіліць прад табой галаву і прасіць у цябе выбаченьня. Да дабра ты нас вёў, а мы табе вась як горка адудзьячыліся.

Аляксей (*радагна*): Даражэнькія! Вашы словы напаяўняюць маю душу шчасьцем. Дзякую вам, дзякую з шырага сэрца, за тую радасьць, якую вы мне зрабілі. Яна ў сто разоў вынагарадзіла тья думкі, якія я спазнаў. Ах, калі-б я мог яшчэ працаваць сярод вас! Чую, што для такіх грамадзян варта жыць і трудзіцца.

Марыся (*да І селяніна*): Дзядзька, чуеце, яму голас быццам змяніўся. Ад таго часу, як яго прывезьлі, ён ані разу так здарова не гаварыў, як цяпер.

І Селянін: Ня сумуй, будзе здаровы. Супакой — вялікі лек. Сам Бог яго творыць для сваіх выбраных. Бог міласэрны не забярэ нам яго. Я стары, няграмажны, але бачу, што ўсьміхнецца доля нашаму народу, як будзе больш гэтакіх, як ён, Аляксей. Год толькі, як кооператыва ў нас, а колькі прынясла добрых зьмен. Вось Янкель з сяла выбіраецца. Прасіў мяне, каб яму знайшоў купца на хату.

Аляксей (*хоца ўстаць, але Рыгор яго садзе назад на лаўку*): О, Божа, што я чую?! Няўжо-ж гэта ўсё праўда? Няўжо-ж гэта ня прыгожы сон... Буду здаровы, чую гэта. Чую, як мае грудзі ўзмацяюцца ў сілу і бярэць ахвота да жыцьця.

Марыся (*плача*): Божа, калі-б Іван дажыў да гэтага часу...

ЗЬЯВА 5.

Максім (*Абадрана, брудны пакаваецца ў дзьвярах. Спачатку хоца вярнуцца назад, але пасья нясьмела становіцца воддаль ад усіх*).

Усе (*здзіўлены*): Максім!!!

Аляксей (*глядзіць з дакорам у бок Максіма*): Вярнуўся (*апускае галаву*).

na na pakupku sviatočnych pačastunkaŭ. A „pokul sud dy dzieła“, kooperatyva i hetyja šumy trymaje na specyjalnym rachunku i puščaje ich u handlovy abarot. Isnuje jašče cely rad inšych sposabaŭ pryvablivańnia vyklučna drobnych aščadnašciaŭ, na što niamieckaja kooperacyja žviartaje samuju surjoznuju ŭvahu i što ŭ akančalnym razrachunku žjaŭlajeca pryčynaju jaje finansavaje mocy. Užo cia pier da 50% pajščykaŭ rehularna ŭnosić svaje drobnyja aščadnašci ŭ kooperatyvy. U Drezdenskaj kooperatyvie za adzin 1927 h. lik układčykaŭ uzros na 80%, u Lejpcyjskim — na 135%, u Hamburskim „Produktion'ie“ za 1926 h. prybyło 20.000 novych układčykaŭ.

Prytok układaŭ nahetulki pavialičyusia za apošnija hady, što značna pieravysii potreby spažyvieckaj kooperacyi ŭ srodkach dla tavana-abarotu.

Kooperatyŭnaje budaŭnictva ŭ Niamieččynie moža služycь dobrym prykladam dla ŭsich inšych narodaŭ. I nie darma tudy byli delehavany savieckija kooperatary, kab navučylisia, jak treba viašci kooperatyŭnuju spravu. Tym balej karysna ab hetym daviedacca biełaruskamu hramadzianstvu, biaručy pad uvahu toj sumny stan, u jakim znachodzicca kooperacyja na našych ziemiach.

(Kaniec).

A. F.

Сельская гаспадарка.

ПРАД ВЯСЬНЯНЫМ ВЫХАДАМ У ПОЛЕ

Перш чым сеяць ярыну, трэба дагледзіць азіміну. Зіма небяспечна для азіміны і сваімі маразамі, і сьнягамі, і галаледзьдзем. Гэта апошняе асабліва важна сёлета з тае прычыны, што першая палова зімы доўга была бясьнежнай, а маразы ціснулі даволі сільныя. — У чым істота гэтай небяспекі?

Мароз сам сабой шкодны з таго, што ён можа непасрэдна вымаразіць няпрыкрытыя сьнегам засеваы. Большая аднак ад гэтай

непасрэднай небяспекі марозу ёсьць небяспека пасрэдная — чаргаваньне марозу з адлігай. Пры гэтым чаргаваньні самая ральля становіцца быццам жывой: пры змаржаваньні падымаецца, а пры размаражаваньні — апускаецца. Прычына гэтага ў тым, што змарожаная зямля, як вада ў бутэльцы, павялічвае сваё аб'ём і, ня могучы расшырыцца ані ўніз, ані ўбакі, выпучваецца ўверх: як толькі мароз адпадзе, ральля прыймае свой першапачатны выгляд і асядае ўзноў наніз. Пры гэтым для засеваў дзеецца падвойная шкода: пры выпучваньні ральлі ўверх раз-

Насьця. Божа, які-ж бедны!

Марыся (глядзіць то на Аляксея, то на Максіма): Чаго ты йшчэ хочаш?

Максім (падходзе бліжэй): Марыся, ня бойся, я ня прышоў па тое, каб вы мяне прынялі назад. За вялікі мой грэх і за вялікая правіна, каб я мог спадзявацца прабацьчэньня. Няма для мяне сярод вас мейсца. Там, у сырых мурах вастрогу, пабачыў я сваю душу, як у люстры і плюнуў сам сабе у вочы. Цяпер з торбай на плячо пайду ў сьвет і можа адпакуюць свой грэх (разглядаецца, а пабачыўшы Аляксея на лэўцы, падае прад ім на калені): Аляксея! Гэты раз, гэты адзіны раз, пазволь мне назваць цябе сынам. Аляксея, сынок! Даруй свайму айчыму хоць часьціну яго грахоў. (Марыся і Насьця плачэць, рэшта апусьцілі галовы, Аляксея сядзіць і ня ведае што рабіць).

Аляксея: Устаньце... Што вы!? Ня можна-ж так...

Максім: Не, ня ўстану, пакуль ты мне не даруеш. Я не хачу, як той Марка Пракляты, насіць грэх у сваёй торбе. Даруй мне, Аляксея, сынок! (Зварочваецца да Марыся): І ты мне, Марыся, выбач!

Аляксея: Я вам, тата, выбачаю. І мама і ўсе мы выбачым. Але вы ўстаньце. У нас сяння гэтакі радасны дзень...

Максім (выцірае сьлёзы. Устае): Я ня маю права цешыцца разам з вамі. Я нягодны гэтага. Мне ўжо лягчэй. Вось бачу: ты прыходзіш да здароў'я. Цяпер ня будзе мяне душыць камень вась тут (паказвае на грудзі), што я ня толькі злодзей, але й душагуб. Бывайце здаровы! І ты Аляксея... і ты Марыся... і вы ўсе, грамадзяне (адходзіць).

Аляксея: Тата, куды йдзіце? Мама, вярнеце яго!

Марыся (бяжыць за Максімам. Крычыць за кулісамі): Максім, вярніся! Аляксея хоча, каб ты астаўся пры нас... (праз шпаліну вяртаецца): Не хацеў, толькі рукою махнуў.

Радзюк: Нічога, Марыся, няхай ідзе. Дараваны грэх — як завязаная рана: ня крывавіць, але часу трэба, каб выгаілася. (Да Аляксея): А ты, Аляксея, ня баўся, хутчэй здаравей і нас на вяселье прасі!

Рыгор (весела): А мяне ў дружбу!

Насьця: А мяне?!

Аляксея (глядзіць на яе з любоўю): А цябе?... за маю маладую, найдаражэйшую!...

Дзед Ахрэм (выходзіць з-за шатня): Вось так трэба было даўно зрабіць. А то вярцеў, вярцеў. Тое... сёе... Але такі давярцеўся (Усе смяюцца. Насьця кідаецца дзеду на шыю).

Заслона.

КАНЕЦ.

рываюцца карэньні, а пры асяданні — самая расьцінка „выцягваецца“ з ралыі наверх, асабліва, калі гэта падыманьне і асяданьне паўтараецца запарам некалькі разоў. Каб адратаваць гэтак паразрываныя і павыцягваныя расьцінкі-азіміны, іх трэба ўжо раньняй вясной прывалкаваць цяжкім гладкім валам. У добрыя часы гэтак загражаныя засевы йшчэ падгнойваюцца лёгка даступным азотным угнаеньнем, як салетра, азотняк...

Небясьпечны для азімых засеваў і сьнежныя засыпы, а таксама лёд і вада. — Сам сьнег, калі ён залежыцца да пазна, звычайна зверху ўжо абледзянее і не дапускае ўніз паветра, патрэбнага расьціне да дыханьня. Ад гэтага засевы даслоўна душацца і прападаюць. Калі-ж не наступіць задушэньне, дык усёроўна пад сьнежнай пакрывавай вытвараюцца ідэальныя варункі—цёпла, вогна— для росту **сьнежнай плесьні**, якая губіць засевы яшчэ горш, чым адапрэньне, калі толькі сяўба ня была байцавана. Гэта самае небяспека пагражае азімым засевам пад лёдам, ці зьледавацельным сьнегам, — асабліва, калі прыгрэе вяснянае сонца.

Ратаваньне засеваў з пад сьнежных ці ледзяных пакрываў, у аснове сваёй, вымагае зьяцьця гэтае пакрывы. Тэхнічна аднак гэта немагчыма, а практыка паказала, што хапэе самае толькі раскрышэньне верхняга зьледзянелага пласту: рэшту дакончыць ужо сам вецер, дождж і сонца. Для раскрышэньня-ж верхняга пласту пры малой плошчы хапае ужыць рыдлёўкі. Пры большых засьнежаных плошчах ўжываюцца на сьнег вострыя жалезныя бароны: сьнег разбаронываецца.

Урэшце вада з сьнежных і ледзяных растопаў пагражае вымаканьнем: гэткую ваду трэба як найхутчэй спускаць.

Калі азіміна выйдзе на вясну занадта густая, яе трэба баранаваць, асабліва пшаніцу; з баранаваньнем жыта трэба быць асьцярожным, бо яно да гэтай пары можа ўжо закусьціцца. Канюшыну вясной трэба заўсяды баранаваць, каб выбраць ступль старыя астаткі і даць доступ паветру і сьвятлу. Пры мейсцы трэба ўспомніць аб небясьпецы ракавіны ў канюшыны: пазнаецца яна патым, што зарост вельмі рэдкі, самыя расьцінкі вельмі лёгка даюцца выцягнуць зямлі — карань адапрэўшы і на ім знаходзяцца чорныя струпы, вялічынёй з гарошыну. Ракавінай нападзеную канюшыну адратаваць ня можна: яе трэба заараць і на гэтым полі праз 7 годня сеяць ніякай матыльковай расьціны, як лубін, гарох, сачыўка і г. д.

—ч.

Вясной у садку.

Алошні ўжо срок сабраць з дрэваў старыя засохшыя лісты, а мясцамі затрыманыя нават і яблыкі. Паабчышчаць трэба мох, суччо, пазразаць вострым нжом „ваўкі“ і наагул лішнія галінкі, якія замінаюць доступу сонца і паветра і забіраюць дарагія, жыцьцядажныя сокі. Праз кару дрэва дыхае, але кара мусіць быць чыстай. Дзеля гэтага старую кару, разам з мохам, трэба абскрабаць: у іх трымаецца да таго яшчэ і шмат шкоднікаў. Абскрабанае дрэва беляць вапнай з сінім каменям. Усё ськіненае з дрэва трэба старанна сабраць і спаліць. Тое што ня ўдасца сабраць чалавеку самому, мусяць дакончыць куры.

Бараніцца трэба вясной у садку і ад прымаразкаў, якія асабліва шкодны, калі дрэва ў цьвеце: беляя ці ружовыя покаўкі ад марозу за ноч пачарнеюць і цэлы ўраджай страчаны. Каб усьцерагчыся шкодаў ад гэтых прымаразкаў, раскладаюцца ў садку гэтак званыя дымныя і агнёвыя кучы, якія ў разе патрэбы на нач запальваюцца: дым пдымаецца ўверх і бароніць цьвет ад марозу. Калі б паветра стаяла спакойнае і дым толькі расьцілаўся пры зямлі, тады распальваюць сярод дымных куч кучы агнёвыя ад агню паўстае кругаварот паветра і дым тады пдымаецца ўверх.

Дымныя кучы прыгатаўляюцца большменш гэтак: убываецца ў зямлю грубы кол, каля кала кладзецца пласт сухой саломы, пасля—вогкі саломісты гной, перамешаны з лісьцём, торфам ці саломай, пасля кладзецца пласт рознага, напалову вогкага сьмяцьця, яловых лапак, лясных калючак і ўрэшце—зямлі. Добрым таксама дымным матэрыялам ёсьць канапляная кастра, мох, торф, сухі конскі гной і г. п. Запальваецца гэткая куча ад саломы. Куча ад кучы кладзецца на адлегласьці 10—15 мэтраў. — На агнёвыя кучы ужываецца матэрыял больш гаручы, напр. сухі хруст.

Усялякія — дымныя і агнёвыя—кучы, калі яны запалены, трэба праз ноч вартаваць. У праціўным разе дымныя тучы могуць заняцца агнём, а агнёвыя могуць пашкодзіць самому дрэву. Агнёвыя кучы ня можна класьці бліжэй як 20 мэтраў ад дрэва.

Б. Гал.

— Тым, хто не аднавіў падпіскі, высылка „Самапомачы“ ўстрымана. — Тым, хто мае падпіску ўрэгуляваную, далучаем нумары „Самапомачы“ дзеля прапаганды: кожны падпішчык мусіць пастарацца здабыць хоць аднаго прыхільніка коопэратыўнай „Самапомачы“!

Ранняя куры.

Кажуць, што курыца-марцоўка з усіх найлепшая. Але ў нашым сьцюдзёным клімаце хопіць на гэта і курыца на месяц пазнейшая. Ранняя курыца тым добрая, што нясецца ў першую ўжо восень і ў пару дае курчачы тавар: чым раней увосені прыдзе на рынак яйко і курчанё, тым лепшую дастагне цану. Як адно, так і другое падказвае садзіць курыцу на яйкі як найраней, па магчымасьці не пазней канца м-ца красавіка (IV).

Гэта аднак напатыкае на некаторыя труднасьці; між іншым у гэтым часе цяжка знайсці добрую курыцу-квактуху. Труднасьць гэту ў паасобных гаспадарках можна тым абысьці, што замест курыцы бярэцца індычка, якую прад тым прывучаюць сядзець: пару дзён трымаюць яе накрытай ў гнязды з штучнымі яйкамі (або і бяз іх), пазваляючы ёй сысьці з гнязда на пару хвілін, каб наеьціся і напіцца.

Калі індычка ўжо расседзіцца, тады падкладаюць ёй яйкі, загадзя выбраныя ці то ад курэй свайго собскага гадаваньня, ці то купленыя, ці выменныя. У разе куплі як здалёку, трэба абавязкава парадзіцца з чалавекам абазнаным, бо нічога лягчэйшага, як гэтакім чынам выдаць грошы і нічога за іх ня мець. Пры выбіраньні яёк ад сваіх курэй трэба кіравацца гэтымі правіламі:

1. браць яйкі ад добрых, найлепш ад двухгадовых курэй;
2. само яйко мусіць быць сярэдняй вялікасьці, з моцнай і гладкай лускай і не старэйшае двух тыдняў;
3. гняздо мусіць быць у зацішным месцы, а яйкі ў ім трэба гэтак разлажыць, каб іх добра абхоплівала насаджаная квактуха і каб яны не ляжалі ў кучы, а толькі ў адзін пласт (адно пры другім);
4. калі памешканьне, у якім насаджваецца квактуха, вельмі сухое, тады ў гняздо пад салому кладуць пласт дзярна, травой уніз;
5. каля гнязда трэба паставіць скрынку з пяском і попелам, каб курыца магла „купацца“ чысьціцца ад вашэй і іншай шкоднай жамяры;
6. самую квактуху прад насаджваньнем трэба абгледзіць, каб яна была чыстая ад вашэй і ня мела вапенных ног. Прад дальшым звашывеньнем абараняецца курыца тым, што яе прад насаджваньнем перасыпаюць табачным парашком.

Х. Ш.

Паведамляйце дакладна, на каторай пошце і чаму гінуць недаручаныя нумары „Самапомачы“ (паводле „Увагі“ на 2-й бачыне вокладкі, унізе).

Ранняя бульба.

Каб мець раннюю бульбу на пракармленьне, а нават і на продаж, не канешна патрэбны дарагія прылады: хапае для гэтага крыха добрай волі, застасаванай у адпаведным часе.

Ужо ў м-цы сакавіку (III) выбіраюцца здаровыя, сярэдне-вялікія бульбіны ранніх сартоў, з вочкамі выразна зазначанымі і раскладаюцца па адной на прысьмяных паліцах, у цёплых, ня сусём сухіх памешканьнях, найлепш — у цёплых хлявах. Паліцы прымацоўваюцца да сьцен, або яшчэ лепш — да столі. Гэтак разложаныя бульбіны пачынаюць хутка прарастаць і да часу, калі зямля на градцы досыць выгрэецца, расткі дасягаюць удоўжкі ўжо 4—5 цаляў (далонь). Прарошчаную бульбу асьцярожна садзяць у ямкі ручна выкапаныя так, каб расткі падыходзілі пад сам верх засыпыванай зямлі.

Гэтак паступаючы можна лёгка мець бульбу на 2—3 тыдні ранейшую, што ў бедных асабліва гаспадарках мае вялікае значэньне.

Г. Р.

ЯК ВЫБІРАЦЬ ДОБРАЕ МЫЛА?

1. Добрае мыла мае на сабе выразную назову фірмы, а на апакоўцы — і месца, дзе яно вырабляецца;
2. пры паціраньні мыла вогкім пальцам, мусіць паўстаць густая пена;
3. на мыле не павінна быць выступіўшая белая павалока (гэтак званы „мароз“), бо гэта было-б адзнакай завялікай дамешкі соды;
4. на мыле не павінна быць трэшчынаў, бо гэта азначала-б, што на прыгатаваньне мыла было ўжыта малавартасных матэрыялаў;
5. добрае мыла ня сьмее паляжаўшы некалькі дзён карчыцца: у праціўным выпадку гэта азначала-б, што да яго — для вагі — было дадана г. зв. шкляной вады.

Гаспадарчая хроніка.

Земляробская Палата. Перадусім справа не аб палатцы, а аб палаце (папольску „Izba“), г. зн. не аб будынку, а аб установе, складзенай з людзей назначаных і выбіраных, калі сяньня аб „выбарах“ наагул можа быць мова. Пяць гадоў таму назад (22.ІІІ.1928 г.) быў выданы закон аб Земляробскіх Палатах у Польшчы. Меў ён датычыць і нашага краю. Да гэтага аднак не дайшло: утварылася паводле гэтага закону адна толькі Земляробская Палата, у Варшаве, ды і тая не апраўдала ўскладаных на яе спадзяваньняў, бо без пары паміраючы пакінула па сабе ў спадчыне аж некалькі сотняў тысяч даўгоў, не рахуючы ня меншых выдаткаў на яе аплачаныя з скарбовых кас аў.

Redaktar-Vydaviec inž. A. KLIMOVICH.

Belaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja 6—10.

Незавідны лёс Варшаўскай Палаты быў, відаць, прычынай таго, што пад канец м-ца кастрычніка м. г. быў зменены сам закон аб Палатах. Апошнія-ж весткі наказваюць, што на дзень 27 г. м. (панядзелак) назначаны ўжо выбары ў Віленскую Палату, якая мае абымаць ня толькі Віленшчыну, але і Наваградчыну.

Спадзявацца, каб гэтыя „выбары“ і сама Палата ўнясьлі нешта новае ў наша гаспадарчае жыццё. — ня прыходзіцца. Дадаць жыцця нашай гаспадарцы зможа толькі чыньнік грамадзкі. Палата-ж гэтага ня ўносіць, але замарожвае і тое, што ў гэтым кірунку ўжо існуе.

Для самога земляробства існаваньне Палаты (замест дагэтуляшніх „кулкаў“) зазначыцца насамперш тым, што да звычайных падаткаў, далучыцца йшчэ падатак на Палату, бо належаць да яе кожны земляроб, хоча ці ня хоча, усё роўна мусіць.

Вываз зёлак лякарскіх за апошні год значна павялічыўся. На нашых палёх і сенажацях часта ня родзіць збожжа, але зёлак усялякіх поўна. Зьбіраньне-ж гэтых зёлак дае выгоды зыск. Дык ня трэба „спаць у шапку“.

ЦЭНЫ Ў ВІЛЬНІ

Паводле нотаваньняў Віленскай зьвязкова-таварнай і льнярскай бursы з 1 да 13.III.33 г. за 100 кілё; тавар сярэдняй якасьці

Жыта мяшанае—ад 20.00 да 20.50 зл.; пшаніца мяшаная ад 34.00 да 31.00; ячмень на пансак—18.00;

авёс 15.00; мука жытняя 55 прац. ад 35.00 да 33.00 зл.; мука жытняя 65 прац. ад 31.00 да 28.00 зл.; мука разовая — 24.00 зл.; мука пшонная 0000 ад 58.00 да 55.00 зл.; крупы грэчныя 1/1 паленыя — 45.00; пансак ячменны — 35.00 зл.; жытнія вотрубны і пшанічныя — 12.00 зл.; грэчка — 21.50 зл.; фасоля белая — 23.00 зл.; лён трапаны друйскай (за 1000 кілё)—1039.20 зл.; лён трапаны валожынскі — 1212.40 зл.; льнянае семя 95 прац. — ад 40.00 да 36.00 зл..

Макулі (на Курляндзкай алейні): за 100 кілё льняных — 22.00 зл., сланэчнікавых — 17.00 зл..

Малочнае (паводле нотаваньняў Віленскага малачарскага саюзу з 13.III.33 г.: масла найлепшае за 1 кілё ў гурце ад 3.50 да 3.60 зл., у дэталю ад 4.00 да — зл.; масла сьлавае у гурце ад 3.30 да 3.40 зл., у дэталю ад 3.70 да — зл.; масла с ленае ў гурце ад 2.90 да 3.00 зл., у дэталю ад 3.20 да 3.30 зл.; сыры з тварагу за кілё у гурце — зл., у дэталю — зл.; сыры літоўскія за кілё ў гурце ад 2.20—2.60, у дэталю ад 2.40 да 3.00 зл.; яйкі за капю ад 4.20 да 6.30 зл., за штуку ад 8 да 13 гр..

Маса (на Віленскай гарадзкой бойні) за кілё гавяды (валовіна) за кілё бітай вагі: ад 1.00 да 1.05, сьвініна ад 1.45 да 1.50 зл..

Воўна (у Беластоку дн. 9.III.1933 г.) краёвая, напалову мытая, за кілё гуртам 2.75—2.85 зл.

Цэгла паводле нотаваньняў „Цэнтрацэгля“ за 1000 штук будаўляльнай цэгля, з дастаўкай на месца будовы (у Вільні) — 68.00 зл..

Выйшаў з друку і прадаецца

zbornik vieršau V. A.
p. n.

Біеларускія Сымбалы

Кніжыца мае 92 бацьпы.
Cana egzemplara 1 zlot.
Купіць і выпісаць можна з
Біел. Книгарні „Pahonia“
Vilnia, Zavalnaja 6 — 10.

„АВАДЗЕНЬ“

адзіны беларускі ілюстраваны гумарыстычны
двухтыднёвік выйшаў ужо з друку і прадаецца.

ЦАНА АДНАГО НУМАРУ 25 ГР.

Падпіска (з дастаўкай да хаты) каштуе: { на год 5 зл.
„ паўгода 2.50 зл.
„ 3 месяцы 1.25 зл.

Заграніцу ўдвая даражэй.

Гадавыя падпішчыкі атрымаюць прэмію.

Пробных нумароў дарма не высылаецца.

Адрэс Рэдакцыі: Wilno, Zamkowa 17 m. 7.

Беларуская Книгарня „ПАГОНЯ“

па сабевартасці, а знача—найтаней прадае і высылае поштай ўсякія беларускія
кніжкі, журналы і газеты.

Паштовыя перасылкі высылаюцца толькі па атрыманыя прынамся адной траціны
вартасці заказу.

Усякую карэспандэнцыю кіраваць на адрэс:

Біеларуская Книгарня „ПАГОНЯ“, Vilnia, Zavalnaja vul. 6—10.

Pierasyłka aplaçana ryčaltam.

Faint, mostly illegible text in Belarusian Cyrillic script, likely a list or index of items.

CANA NUMARU 40 HRAŠOŨ.

